

عنوان: بررسی نقش کتابداران پزشکی به عنوان مشاوران اطلاعاتی در فرآیند های پژوهشی از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

ناهید گویلی ، دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی ، دانشکده پیراپزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ، تهران ، ایران

nahidgavili@gmail.com

مریم شکفته ، استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی ، دانشکده پیراپزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ، تهران ، ایران

shekofteh_m@yahoo.com

مقدمه: دلایل ضرورت حضور کتابداران پزشکی به عنوان مشاوران اطلاعاتی در فرآیند پژوهش

- ❑ رشد روز افزون اطلاعات و محمل های اطلاعاتی
- ❑ اطلاعات به عنوان پشتوانه پژوهش
- ❑ افزایش سرعت و کاهش زمان دسترسی به اطلاعات
- ❑ عدم شناخت کافی استفاده کنندگان از منابع اطلاعاتی مختلف
- ❑ هزینه سودمندی استفاده از اطلاعات

هدف و روش پژوهش:

- ▶ هدف پژوهش: تعیین نقش کتابداران پزشکی به عنوان مشاوران اطلاعاتی در فرآیندهای پژوهشی از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- ▶ روش پژوهش: روش پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات ، پرسشنامه ای بود که توسط کارابنیک ونپ (1988) طراحی شده و شامل 9 سوال بسته بود. پس از جمع آوری اطلاعات پرسشنامه ها با استفاده از نرم افزار **SPPS 16** و آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شد.
- ▶ جامعه پژوهش: جامعه پژوهش یک نمونه 100 نفری بوده است که 40 نفر از افراد مورد مطالعه مرد و 60 نفر زن بوده اند. از این جامعه 26 نفر در مقطع دکترای تخصصی و 74 نفر در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل بودند.

جدول 1: توزیع فراوانی احساس نیاز یا عدم احساس نیاز دانشجویان به کمک در فرآیند پژوهش

احساس نیاز به کمک	دانشجویان کارشناسی ارشد	دانشجویان دکتری	جمع
بله	57 نفر	19 نفر	76 نفر
خیر	17 نفر	7 نفر	24 نفر

جدول 2: توزیع فراوانی میزان احساس نیاز به کمک دانشجویان (کم ترین حد 1 و بیشترین حد نیاز 5)

میزان احساس نیاز	تعداد دانشجویان	درصد
خیلی کم	3	3/8%
کم	3	3/8%
متوسط	38	48/7%
زیاد	26	33/4%
بسیار زیاد	8	10/3%

جدول 3: توزیع فراوانی نیاز به کمک در هر مرحله از تحقیق

درصد	تعداد	مراحل انجام تحقیق
16/5%	16	انتخاب موضوع کلی
11/3%	11	انتخاب موضوع خاص
30/9%	30	بازیابی اطلاعات مرتبط
15/5%	15	ارزیابی اطلاعات بازیابی شده
25/8%	25	نگارش گزارش نهایی

جدول 4: توزیع فراوانی کمک یابی دانشجویان از افراد مختلف

منابعی که دانشجویان از آنها کمک گرفته بودند	تعداد	درصد
استاد درس مربوطه	67	67%
سایر اساتید	16	16%
کتابدار	2	2%
همکلاسی ها	14	14%
دوستان و خویشاوندان	1	1%

جدول 5: توزیع فراوانی علل کمک نگرفتن دانشجویان از کتابداران

درصد	تعداد	علت کمک نگرفتن
21/6%	21	عدم نیاز به کمک کتابدار
32%	31	تامین نیاز از سایر منابع
25/8%	25	این تفکر که کتابدار قادر یا مایل به کمک کردن نیست
3/1%	3	نداشتن وقت و فرصت کافی کتابدار
10/3%	10	عدم دسترسی به کتابدار هنگام نیاز به کمک
3/1%	3	نخواستم کسی بداند که من به کمک نیاز دارم
4/1%	4	خودم شحصاً باید تحقیق کردن را یاد بگیرم

جدول 7: توزیع فراوانی آگاهی دانشجویان نسبت به توانایی ها و قابلیت های کتابداران در زمینه اطلاع رسانی و بازیابی منابع

تعداد	بله	خیر	تا حدودی
9	✓		
60		✓	
31			✓

جدول 7: توزیع فراوانی نظر دانشجویان در رابطه با حضور کتابداران به عنوان مشاوران اطلاعاتی مانند مشاوران آماری در فرآیند تحقیق

نظر دانشجویان	تعداد	درصد
بله	58	59/8%
خیر	39	40/2

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که 76% از افراد مورد مطالعه در فرآیند پژوهش نیاز به کمک داشته اند. نتیجه حاصل شباهت زیادی با نتایج مطالعات قبلی داشت. از جمله تحقیق کارابنیک و همکارانش (1988) و معتمدی (1381) که نشان داد به ترتیب 94% و 92/1% از جامعه مورد مطالعه آنها نیاز به کمک داشته اند. بیشتر دانشجویان یعنی 30/9% در مرحله بازیابی اطلاعات مرتبط برای انجام تحقیق خود نیاز به کمک داشته اند و برخلاف نتیجه معتمدی (1381) که کمترین نیاز به کمک دانشجویان در مرحله نگارش مقاله بوده است، نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان کمترین نیاز به کمک را در مرحله انتخاب موضوع خاص داشته اند. از طرف دیگر نتایج نشان داد که 67% دانشجویان (بیشترین میزان) از استاد درس مربوطه و تنها 2% آنها برای رفع نیاز اطلاعاتی خود از کتابدار کمک گرفته بودند. علیرغم این مقدار اندک، آنچه قابل ذکر بود این است که دو درصد مذکور در این پژوهش مربوط به دانشکده شماره 4 بوده است که احتمالاً این نتیجه حاکی از تخصص، تجربه و تعهد کاری کتابداران حاضر در این دانشکده می باشد. همین نتیجه را کارابنیک و همکارانش نیز بیان نمودند که دانشجویان تمایل زیادی به کمک گرفتن از کتابداران ندارند. اما نتایج پژوهش های معتمدی (1381) و اخوتی و بذرافشان (1387) قدری متفاوت است، به طوری که نتایج نشان داد در پژوهش معتمدی (1381) 25% و در پژوهش اخوتی و بذرافشان (1387) 46/2% از دانشجویان از کمک کتابدار طی تحقیق های خود استفاده کرده اند.

بحث و نتیجه گیری

- ▶ بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر و همچنین با اشاره به مطالعه های گذشته توصیه می شود که دانشگاه ها و گروه های آموزشی مربوطه از جمله گروه های کتابداری و اطلاع رسانی بیش از پیش در جهت شناساندن و ارتقای سطح آگاهی دانشجویان نسبت به توانایی ها و قابلیت های کتابداران گام برداند. چراکه این مهم علاوه بر تثبیت جایگاه کتابداران به عنوان مشاوران اطلاعاتی، در راستای رسیدن به نتایج صحیح و به موقع در فرآیندهای پژوهشی لازم می باشد. از جمله پیشنهادهایی که می توان در این زمینه به صورت کاربردی استفاده نمود می توان به برگزاری دوره های بازآموزی برای کتابداران، کلاس ها و دوره های آموزشی برای دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی و حتی پایین تر از آن اشاره نمود.

منابع:

- ▶ اخوتی ، مریم ؛ بدرافشان ، اعظم. 1387. نقش کتابداران و اطلاع رسانی در تحقیقات پزشکی مقایسه نظرهای پژوهشگران و کتابداران. کتابداری و اطلاع رسانی 3(43): 39-48.
- ▶ اعتماد ، شاپور. 1373. تصویر علمی ایران در جهان. فصلنامه اطلاع رسانی 1(4): 42-53.
- ▶ باطنی ، محمدرضا و دیگران. 1384. ضرورت مشارکت کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی در تحقیقات مصوب دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت اطلاعات سلامت 3و4(4): 11-16.
- ▶ حریری ، نجلا. 1376. مقایسه کاوش با واسطه و بی واسطه از پایگاه اطلاعاتی مدلاین بر روی دیسک نوری. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- ▶ خوش تراش سندی ، ملیحه. 1383. تأثیر همکاری مشاوره اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان نامه های کارشناسی ارشد پرستاری. مطالعات ملی کتابداری و سازمان دهی اطلاعات 1(57): 59-68.
- ▶ سودبخش ، لیلا؛ فرزین ، فرزانه. 1385. کتابداران پزشکی در عصر حاضر: نقش آموزشی و پژوهشی. فصلنامه کتاب 2(66): 171-180.
- ▶ شکری ، مرصع ؛ رهایی ، هما. 1384. نقش کتابداران دانشگاهی در مشاوره اطلاعاتی. اطلاع شناسی 3و4(9و10): 157-168.
- ▶ معتمدی ، فاطمه. 1381. بررسی میزان کمک یابی دانشجویان دانشگاه شیراز از کتابدار در انجام تحقیقات کتابخانه ای. کتابداری و اطلاع رسانی 4(20): 20-30.
- ▶ نجف قلی نژاد ، اعظم ؛ صادق زاده وایقان ، علی. 1390. نقش کتابداران و متخصصان اطلاع رسانی کتابخانه ملی ایران در پیشبرد پژوهش پژوهشگران. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازمان دهی اطلاعات 4(92): 197-214.
- ▶ Anderson, Byron. 1996. The internet as careers, job and employment resource: transition, assimilation, instruction. The Resource Librarian 55: 1-6.
- ▶ Bailey, Edgar C. 1997. Help- seeking behavior in the research process of college students. Library Faculty And Staff Papers 5: 4-14.
- ▶ Harris, Martha R. 2005. The librarian's roles in the systematic review process: a case study. J Med Libr Assoc 93(1): 81- 87.
- ▶ Knapp, John R; Karabenick, Stuart A. 1988. Incidence of formal and informal academic help-seeking in higher education. Journal of College Student Development: 223-227
- ▶ Mann, Mala; Sander, Lesley; Weightman, Alison. 2006. Signposting best evidence: a role for information professionals. Health Information And Libraries Journal 23(1): 47-64
- ▶ Mead, Thomas L; Richards, Daniel T. 1995. Librarian participation in meta- analysis project. Bull Med Libr Assoc. 83 (4): 461-464

کتابداری مثل مرگ است ، وقتی وارد آن نشدی
نمیدانی چیست و وقتی که به آن وارد شدی
نمیتوانی بگویی چیست.

مرحوم استاد حری

با تشکر از توجه شما